

КІРІН Р. С., ГРИЩАК С. В., ХРЯПІНСЬКИЙ П. В.

УДК 340.134:347.249

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ ГІРНИЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Стаття присвячена питанню відповідності вітчизняного гірничого законодавства європейським стандартам гірничого права. Розглядається питання імплементації європейських правових норм у національне правове поле.

Ключові слова: гірниче право, євроінтеграція, адаптація національного законодавства.

Статья посвящена вопросу соответствия отечественного горного законодательства европейским стандартам горного права. Рассматривается вопрос имплементации европейских правовых норм в национальное правовое поле.

Ключевые слова: горное право, евроинтеграция, адаптация национального законодательства.

The article is devoted to the issue of compliance to national mining legislation with European standards of mining law. The question of the implementation of European law in the national legal framework is investigated.

Keywords: mining law, European integration, adaptation of national legislation.

Надзвичайно актуальним аспектом кодифікаційного процесу в Україні залишається питання адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Відповідно до статті 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими Співтовариствами і Україною від 14 червня 1994 р. [1], остання взяла на себе зобов'язання вживати заходів для поступового приведення національного законодавства у відповідність із законодавством ЄС у визначених сферах, в тому числі і в сфері охорони довкілля. Законодавчі засади адаптації визначені Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18 березня 2004 р. [2], який передбачає серед повноважень Верховної Ради України

проведення експертизи внесених всіма суб'єктами права законодавчої ініціативи законопроектів на їх відповідність положенням законодавства ЄС.

У застереженнях до PGG зазначається, що даний закон спирається на такі правові норми ЄС: - Директива Ради 92/104/ЄЕС від 3 грудня 1992 року щодо мінімальних вимог до підвищення рівня безпеки та охорони здоров'я працівників гірничо-видобувної галузі, які працюють на поверхні та під землею (дванадцять індивідуальна Директива у значенні статті 16 (1) Директиви 89/391/ЄЕС) [3]; Директива Ради 92/91/ЄЕС від 3 листопада 1992 року стосовно мінімальних вимог до підвищення рівня безпеки та охорони здоров'я працівників у гірничо-видобувній (шляхом буріння) галузі (одинадцять індивідуальна Директива у

значенні статті 16 (1) Директиви 89/391/ЄЕС [4]; Директива Європейського парламенту та Ради 94/22/ЄС від 30 травня 1994 року про умови надання та використання дозволів на розвідку, розробку та видобуток вуглеводнів [5]; Директива Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року щодо захоронення відходів [6]; - Рішення Ради 2003/33/ЄС від 19 грудня 2002 р., що встановлює критерії та процедури прийняття відходів на полігони у відповідності до ст. 16 та додатку II Директиви 1999/31/ЄС.

На жаль чинне українське законодавство не враховує цих європейських норм, а отже цілком реальним вбачається їх імплементація у новій редакції відповідних кодифікованих актів [7].

Також, одним з найактуальніших інститутів сучасного гірничого законодавства України, потенційно здатним для кодифікації, є інститут “Ініціативи прозорості видобувних галузей” (далі - ІПВГ) (англійською мовою Extractive Industries Transparency Initiative - EITI) ¹. Останній представляє собою незалежний і добровільно підтримуваний на міжнародному рівні стандарт забезпечення прозорості видобувних галузей, який впроваджується у 48 країнах світу. Україна - країна кандидат ІПВГ з 17 жовтня 2013 р., коли Правлінням ІПВГ на засіданні у м. Абіджан (Республіка Кот-д’Івуар) розглянуто заявку України про присвоєння їй статусу країни-кандидата ІПВГ та визнано її такою ².

Основним інструментом реалізації ІПВГ є Робочий план впровадження ІПВГ в країні, який готується (при необхідності із залученням інших сторін) та затверджується багатосторонньою групою заінтересованих осіб (БГЗО). Однією з головних вимог ІПВГ є підготовка щорічного звіту ІПВГ про платежі, які здійснюють компанії, та доходи, пов’язані з розробкою національних природних ресурсів, які отримують уряди країн.

Україна повинна опублікувати свій перший звіт про платежі компаній та доходів уряду (нафтогазова галузь) протягом

дворічного періоду з дати її визнання країною-кандидатом (до 17 жовтня 2015 р.). Якщо звіт ІПВГ не буде опубліковано до цього строку, статус України буде призупинено. У подальшому звіти готуються та публікуються щороку. До наступного звіту, крім нафтогазової галузі, мають бути включені дані щодо істотних (“суттєвих”) платежів інших видобувних галузей (вугілля та інші корисні копалини). Санкціонування або оцінка всього процесу виконання Стандарту ІПВГ розпочинається через два з половиною роки після отримання статусу країни-кандидата та має бути завершена до 17 жовтня 2016 р.

Кабінетом Міністрів України 30 вересня 2009 р. прийнято постанову № 1098 «Про приєднання України до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях» та схвалено Заяву Кабінету Міністрів України про приєднання до Ініціативи ³.

Основною метою прийняття постанови є удосконалення методів управління у видобувних галузях України, покращення інвестиційного клімату в державі, посилення боротьби з корупцією, забезпечення участі громадського суспільства у контролі над повнотою надходжень до державного бюджету України від діяльності, пов’язаної з видобутком корисних копалин.

Постановою визначено, що пріоритетами у реалізації Ініціативи в Україні є нафтовидобувна та газовидобувна галузі. У Заяві Кабінету Міністрів України окремо зазначено, що реалізація Ініціативи, у тому числі в газовій галузі, стане одним з елементів прозорості у роботі газотранспортної системи України. Міністр енергетики та вугільної промисловості України є Уповноваженим Кабінету Міністрів України з питань реалізації ІПВГ.

Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження від 18 липня 2012 р. №514 «Про затвердження плану заходів з впровадження Ініціативи “Партнерство “Відкритий Уряд” (п. 12 Плану заходів), яким

передбачено забезпечення імплементації в Україні ІПВГ відповідно до її критеріїв.

Міністром енергетики та вугільної промисловості України, Уповноваженим Кабінету Міністрів України з питань реалізації Ініціативи наказом Міненерговугілля від 10.10.2012 р. № 785 (в редакції наказу Міненерговугілля від 08.07.2014 р. № 496) затверджено склад Багатосторонньої групи з питання імплементації в Україні Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях (дані - БГЗО). До складу зазначеної групи включено по шість представників від центральних органів виконавчої влади, компаній та громадських організацій.

На сьогодні проведено десять засідань БГЗО. На останніх засіданнях Багатосторонньої групи з питання імплементації в Україні Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях розглядалися питання щодо виконання Робочого плану, Створення національного секретаріату ІПВГ, фінансування заходів впровадження ІПВГ в Україні з внутрішніх і зовнішніх джерел, організації роботи з підготовки звіту ІПВГ, та інші питання ⁴.

Відповідно до нового Стандарту ІПВГ в редакції від 11 липня 2013 р.⁵ звіт ІПВГ має містити дані про всі істотні платежі, які здійснюють компанії, а також звіт про доходи уряду. Рішення, які платежі вважати істотними, повинна прийняти Багатостороння група зацікавлених осіб (БГЗО). Звіт має охоплювати дані передостаннього повного звітного періоду. Тобто, у 2015 р. має бути опубліковано звіт, який охоплюватиме дані за 2013 рік. Далі такі звіти мають публікуватися щороку.

До звіту Ініціативи прозорості мають залучатися всі компанії, які здійснюють значні платежі державі. Компанія може бути звільнена від звітності лише в тому разі, якщо її платежі не є істотними.

Відповідно до Стандарту ЕІПІ (вимога 4) до Звіту має бути включена повна інформація про розкриття урядом доходів від

видобувних галузей, а саме:- всі суттєві платежі компаній;

- види платежів та доходів;
- соціальні витрати;
- дані про транспортування нафти, газу та мінеральної сировини;
- субнаціональні платежі (платежі компаній місцевим органам влади та субнаціональні трансфери (трансфери між національними та місцевими державними органами влади, пов'язані з доходами, отриманими від видобувних галузей, які є обов'язковими відповідно до чинного законодавства або іншим механізмам перерозподілу доходів).

Крім того, до Звіту має бути включена також контекстуальна інформація про видобувні галузі, зокрема (вимога 3 Стандарту ЕІПІ):

- про правову основу та фіскальний режим;
- огляд видобувних галузей, дані щодо їх внеску в економіку країни;
- доходи уряду від видобувних галузей, у тому числі дані про зайнятість та ключові регіони та ін.;
- обсяги видобутку та обсяги експорту;
- участь уряду у видобувних галузях (правила і практика фінансових взаємовідносин уряду і підприємств галузі, соціальні платежі, паливні субсидії).

Також рекомендується до звіту включити інформацію про управління доходами, ліцензії, контракти, дані що бенефіціарного права та ін.

Наприкінці 2013 р. БГЗО переглянуто у відповідності до нового Стандарту ІПВГ (у редакції від 11 липня 2013 р.) Робочий план впровадження ІПВГ в Україні (2013-2015 р.р.) та направлено його до Міжнародного Секретаріату ІПВГ.

Робочим планом, зокрема, передбачається проведення досліджень (аналізу) потенційних перешкод для впровадження ІПВГ, у тому числі законодавчих перешкод, та розроблення рекомендацій щодо приведення нормативно-

правової бази та законодавства у відповідність до ІПВГ, проведення дослідження стану видобувних галузей для визначення сфери охоплення ІПВГ, проведення тренінгів/семініарів, презентацій, круглих столів для заінтересованих осіб, включаючи представників ЦОВВ, компаній і експертів та інших заінтересованих сторін щодо просування в імплементації ІПВГ, підготовка та публікація інформаційних матеріалів з питань імплементації ІПВГ, а також заходи щодо підготовки Звіту ІПВГ та його відповідності вимогам ІПВГ.

У Робочому плані впровадження ІПВГ передбачено для підготовки звіту ІПВГ залучити незалежного Адміністратора. Робота Адміністратора у 2015 р. передбачає підготовку 1-го Національного звіту з ІПВГ за 2013 р., який має містити інформацію про платежі компаній / надходження від нафто- і газовидобувних компаній України та контекстуальну інформацію⁶.

Сьогодні виконання зобов'язань України в рамках ІПВГ включене до вимог низки міжнародних фінансових інституцій (Світового банку, МВФ тощо), міститься у спільних документах України та ЄС, є фактором для оцінки України з боку інвесторів-енергетичних компаній. Невиконання цих зобов'язань не лише погіршить оцінку України міжнародними партнерами, але і надалі сприятиме непрозорості та корупції в сфері видобутку.

Таким чином, реалізація в Україні ІПВГ:

- 1) сприятиме покращенню кредитного рейтингу, запровадженню міжнародних стандартів звітності;
- 2) поліпшить систему управління природними ресурсами;
- 3) зміцнить довіру до країни з боку міжнародної громадськості і приватних партнерів, міжнародних фінансових інститутів.

Так, фахівці Міненерговугілля стали учасниками семінару "Стратегія комунікацій" у рамках підтримки ІПВГ⁷. Семінар, що проводився з 23 по 27 лютого

2015 р., було організовано Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) за підтримки Федерального Міністерства економічного співробітництва та розвитку (BMZ) Федеративної Республіки Німеччина, яке консулює та підтримує партнерські країни по всьому світу у впровадженні стандартів ЕІПГ⁸. Наступним кроком співпраці з німецькими консультантами стане розроблення плану дій для реалізації комунікативної стратегії Міненерговугілля на 2015-2016 р.р., а також здійснення підготовки плану Національного звіту, який Україна має опублікувати до жовтня 2015 р.

Про те, що досягнуто прогресу щодо імплементації в Україні ІПВГ йшлося на 12-у засіданні багатосторонньої робочої групи зацікавлених осіб (БГЗО) з питання імплементації в Україні ІПВГ, що відбулося 24 лютого 2015 р. в Міненерговугілля⁹. Під час засідання обговорено питання стосовно впровадження в Україні ІПВГ. Зокрема, представники Міненерговугілля провітували про роботу стосовно внесення змін до нормативно-правової бази України з метою їх гармонізації з вимогами ІПВГ, про організацію роботи з підготовки звіту ІПВГ, а також про узгодження шаблону звітності ІПВГ. В свою чергу, представники Міжнародного Секретаріату ІПВГ наголосили, що перед Україною стоїть завдання у стислий термін підготувати звіт відповідно до вимог ІПВГ. Також зазначили, що необхідно вже у травні розпочати роботу щодо вибору і призначення адміністратора ІПВГ для збору даних і підготовки звіту. Також учасники засідання заслухали презентаційний виступ Річарда Діона щодо міжнародного досвіду впровадження ІПВГ на тему "Підготовка першого звіту відповідно до вимог ІПВГ: ключові моменти".

Цього ж дня зі згаданими зарубіжними представниками ІПВГ провів зустріч і міністр, на якій було обговорено стан імплементації ІПВГ в Україні, важливість цього процесу у реформуванні енергетичної галузі, підготовка звіту відповідно до вимог

ІПВГ та інші питання. Міністр зазначив, що реалізація в Україні ІПВГ є важливим інструментом у проведенні реформ і сприятиме покращенню кредитного рейтингу країни, запровадженню міжнародних стандартів прозорості та фінансової звітності, дозволить поліпшити систему управління природними ресурсами, зміцнити довіру до нашої країни з боку міжнародної громадськості і приватних партнерів. За підсумками зустрічі домовлено про подальшу співпрацю щодо імплементації в Україні ІПВГ¹⁰.

Розглядаючи стан імплементації ІПВГ в Україні акцентуємо увагу на окремих положеннях декількох підзаконних нормативно-правових актах, що спрямовані на цей новий інститут гірничого законодавства, а саме:

1. У згаданій постанові Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 р. № 1098 “Про приєднання України до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях”, якою не тільки схвалено Заяву Кабінету Міністрів України про приєднання до ІПВГ, а й заявлено про підтримку реалізації в Україні ІПВГ, проголошеної у жовтні 2002 р. на Світовому саміті стабільного розвитку, а також про те, що уряд:

а) поділяє принципи ІПВГ і вважає, що реалізація зазначеної Ініціативи сприятиме удосконаленню методів управління у видобувних галузях України, поліпшить інвестиційний клімат у державі, сприятиме більш ефективному використанню природних ресурсів та підтвердить наміри Уряду України щодо рішучої боротьби з корупцією; б) окремо зазначає, що реалізація Ініціативи, у тому числі в газовій галузі, стане одним з елементів прозорості у роботі газотранспортної системи України; в) підтверджує свою готовність співпрацювати з громадянським суспільством і видобувними компаніями в рамках реалізації Ініціативи та закликає відповідні компанії та громадські організації до співробітництва у її реалізації.

2. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 1176-р “Про затвердження плану дій із впровадження Ініціативи “Партнерство “Відкритий Уряд” у 2014-2015 роках”¹¹ (п. 8 Плану дій) передбачено здійснення у 2015 р. відповідних заходів стосовно набуття Україною статусу відповідності стандартам ІПВГ та підготовки звіту відповідно до вимог стандарту ІПВГ.

3. Наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 10.10.2012 р. № 785 “Про створення багатосторонньої групи заінтересованих осіб (БГЗО) з питання імплементації в Україні Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях” (в редакції наказу Міненерговугілля від 08.07.2014 р. № 496) проголошено та наступним наказом від 26.12.2014 р. затверджено Робочий план впровадження ІПВГ в Україні на 2015 р., що визначає заходи та терміни виконання намічених цілей, а саме: - посилення потенціалу Уряду та компаній стосовно впровадження ІПВГ; - гармонізація законодавства України з вимогами ІПВГ; - підготовка і публікація Звіту ІПВГ; - налагодження партнерських відносин центральних і місцевих органів влади та населенням; - зменшення суперечностей і конфліктів з допомогою інструменту ІПВГ.

У разі успішного санкціонування та оцінки всього процесу виконання Стандарту ІПВГ (жовтень 2016 р.). Україна може отримати статус країни, що відповідає вимогам ІПВГ.

При цьому зазначається, що уряд співпрацює з громадськістю і компаніями, та створює за їх участі багатосторонню групу зацікавлених сторін щодо основних інструментів реалізації ІПВГ та робочого плану впровадження ІПВГ. Так, серед заходів на 2015 р. міністерством передбачено приведення нормативно-правової бази та законодавства України у відповідність з вимогами ІПВГ з метою створення нормативно-правових підстав для розкриття компаніями інформації про платежі та

Урядом про доходи, а також роботи незалежного Адміністратора з підготовки звіту.

Актуальним, у кодифікаційному аспекті, є й питання, які України повинна імплементувати у національне гірниче законодавство відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода)¹², починаються з глави 11 "Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями", в якій, у тому числі, регламентується доступ та здійснення діяльності з розвідки, видобування та виробництва вуглеводнів (ст. 279).

Зокрема, констатується, що кожна сторона¹³ має відповідно до міжнародного права, зокрема Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року (далі - Конвенція), повний суверенітет над вуглеводневими ресурсами, розташованими на її території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, разом із суверенними правами в цілях розвідки, розробки вуглеводневих ресурсів, що знаходяться в її виключній економічній зоні та континентальному шельфі.

Слід зазначити, що вказана Конвенція 1982 р. та Угода про імплементування Частини XI Конвенції ратифікована Україною з такими заявами¹⁴:

1. Україна заявляє, що відповідно до ст. 287 Конвенції вона обирає як головний засіб вирішення спорів щодо тлумачення або застосування цієї Конвенції арбітраж, створений згідно з Додатком VII. Для розгляду спорів щодо тлумачення або застосування Конвенції з питань, пов'язаних з рибопромисловою діяльністю, захистом і збереженням морського середовища, морськими науковими дослідженнями і судноплаванням, включаючи забруднення з суден та забруднення скиданням, Україна обирає спеціальний арбітраж, створений згідно з Додатком VIII.

Україна визнає компетенцію, як це передбачено ст. 292 Конвенції, Міжнародного трибуналу з морського права щодо питань, пов'язаних з негайним звільненням з-під арешту суден або звільненням їх екіпажів.

2. Україна відповідно до ст. 298 Конвенції заявляє, що вона, якщо інше не передбачено окремими міжнародними договорами України з відповідними державами, не визнає обов'язкових процедур, які ведуть до обов'язкових рішень, для розгляду спорів щодо розмежування морських кордонів, спорів, пов'язаних з історичними затоками, та спорів стосовно військової діяльності.

3. Україна, беручи до уваги ст.ст. 309 та 310 Конвенції, заявляє, що вона заперечує проти будь-яких заяв або декларацій, незалежно від того, коли такі заяви або декларації були або можуть бути зроблені, які можуть спричинити недобросовісне тлумачення положень Конвенції або суперечать звичайному значенню термінів у контексті Конвенції, її об'єкта та цілей.

4. Як держава, що знаходиться в географічно несприятливому положенні та має вихід до моря, бідного на живі ресурси, Україна наголошує на необхідності розвитку міжнародного співробітництва щодо експлуатації живих ресурсів економічних зон на основі справедливих та рівноправних угод, які мають забезпечити доступ до рибних ресурсів економічних зон інших регіонів або субрегіонів.

Парламент України також ратифікував Угоду про виконання положень Конвенції 1982 р., які стосуються збереження транскордонних рибних запасів та запасів далеко мігруючих риб і управління ними, укладену та підписану від імені України 4 грудня 1995 р. в м. Нью-Йорку¹⁵.

Крім того, в Угоді встановлено, що кожна сторона зберігає за собою право визначати райони в межах своєї території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, виключній економічній зоні та континентальному шельфі, доступні для

здійснення діяльності розвідки, вивчення і видобутку вуглеводнів. При цьому, кожного разу, коли надається площа для здійснення цих видів діяльності, кожна сторона повинна гарантувати, що суб'єкти для доступу та здійснення цих заходів розглядаються на рівних засадах (ст.279).

Правовий режим виключної (морської) економічної зони України визначено Законом України "Про виключну (морську) економічну зону України"¹⁶, який України прийняла беручи до уваги відповідні положення Конвенції 1982 р.

Суб'єкт, якому було надано дозвіл на здійснення діяльності розвідки, видобутку та виробництва вуглеводнів, має сплатити фінансовий внесок або внесок у вуглеводнях. Угодою передбачено, що кожна сторона може вимагати сплати зазначених внесків. При цьому, детальний опис процедури внеску повинен бути зафіксований таким чином, щоб він не перешкоджав процесу управління та прийняттю рішень суб'єктами.

Завершуються положення Угоди щодо гірничого нафтогазового законодавства нормами про ліцензування та умови ліцензування (ст.280). Зокрема, сторони мають здійснювати всі необхідні заходи, щоб гарантувати, що ліцензії, за якими суб'єкт може використати від свого імені та на власний ризик право на розвідку чи дослідження або видобування вуглеводнів у визначеному географічному місці, надаються відповідно до опублікованої процедури, та пропонують потенційно заінтересованим кандидатам подавати заявки шляхом надіслання повідомлення.

У повідомленні повинно точно зазначатися: а) тип ліцензії; б) відповідна географічна територія або її частина; 3) запропонована дата чи часові рамки видачі ліцензії. Ст.ст. 104 та 105 Угоди мають застосовуватися до умов ліцензування та процедури отримання ліцензії.

Окрема стаття Угоди обумовлює появу новел при перспективній кодифікації вітчизняного вугільного законодавства (ст. 339), в якій, зокрема, зазначається, що

сторони обмінюються інформацією і досвідом, а також надають відповідну підтримку процесу регуляторних реформ, який включає реструктуризацію вугільного сектору (енергетичного, коксованого та бурого вугілля) з метою:

- а) підвищення його конкурентоспроможності;
- б) безпеки шахт і гірників;
- в) послаблення негативного впливу на навколишнє середовище, при цьому враховуючи регіональний та соціальний вплив.

З метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності та стабільності процес реструктуризації має охоплювати всі етапи вугільного виробництва, зокрема: 1) видобуток, виробництво і збагачення вугільної продукції; 2) оброблення й утилізації відходів вугільного виробництва та їх спалювання.

Цей підхід включає відновлення і використання викидів метану з вугільних шахт, а також у результаті операцій з нафтою і газом та у сільськогосподарському секторі, як це викладено, *inter alia*, у Глобальній ініціативі з метану, в якій Сторони є партнерами.

Тобто, наведене положення також торкається норм двох вітчизняних законів нафтогазового законодавства - "Про газ (метан) вугільних родовищ"¹⁷ та "Про нафту і газ"¹⁸. Перший визначає правові, економічні, екологічні та організаційні засади діяльності у сфері геологічного вивчення газу (метану) вугільних родовищ, у тому числі дослідно-промислової розробки, видобування і вилучення його під час дегазації та подальшого використання як матеріального та/або енергетичного ресурсу. Другий - основні правові, економічні та організаційні засади діяльності нафтогазової галузі України та регулює відносини, пов'язані з особливостями користування нафтогазоносними надрами, видобутком, транспортуванням, зберіганням та використанням нафти, газу та продуктів їх переробки з метою забезпечення

енергетичної безпеки України, розвитку конкурентних відносин у нафтогазовій галузі, захисту прав усіх суб'єктів відносин, що виникають у зв'язку з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробкою родовищ нафти і газу, переробкою нафти і газу, зберіганням, транспортуванням та реалізацією нафти, газу та продуктів їх переробки, споживачів нафти і газу та працівників галузі.

Стосовно співробітництва у видобувній та металургійній галузі (гл. 11, ст. 381) Угодою передбачено, що сторони розвивають та поглиблюють співробітництво у сфері видобувної промисловості та металургії з метою:

а) сприяння взаєморозумінню, покращенню умов для підприємництва;

б) обміну інформацією та співробітництва щодо неенергетичних аспектів згаданих сфер, пов'язаних, зокрема, з видобутком руд металів та промислових мінералів.

Це співробітництво має відбуватися без шкоди для положень ст. 339 Угоди щодо вугілля.

З метою досягнення вказаних цілей, сторони співробітничать з метою (ст. 382):

а) обміну інформацією стосовно становища їхніх видобувної та металургійної промисловостей;

б) обміну інформацією щодо перспектив розвитку видобувної й металургійної галузей промисловості України та ЄС стосовно споживання, виробництва і прогнозування розвитку ринків;

в) обміну інформацією стосовно заходів, яких вживають Сторони з метою прискорення процесу реструктуризації цих галузей;

д) обміну інформацією та передовим досвідом стосовно сталого розвитку видобувної та металургійної галузей промисловості в Україні та ЄС.

Зазначені положення Угоди окреслюють не тільки основні напрями співробітництва, а й визначають напрями

подальшої кодифікаційної роботи щодо вдосконалення такого інституту гірничого законодавства як правове регулювання видобування неенергетичних видів корисних копалин, зокрема, з видобутком руд металів та промислових мінералів. Повний перелік цієї групи корисних копалин загальнодержавного рівня визначений відповідною постановою уряду України¹⁹ і в укороченому вигляді включає:

1) металічні руди - чорних металів, кольорових металів, благородних металів, рідкіснометалеві та рідкісноземельні, розсіяних металів, радіоактивних металів;

2) неметалічні - сировина вогнетривка, сировина флюсова, сировина формувальна та для грудкування залізородних концентратів, сировина хімічна, сировина агрохімічна, сировина для мінеральних пігментів, сировина абразивна, сировина оптична та п'єзооптична, електро- та радіотехнічна сировина, сировина адсорбційна, сировина ювелірна (дорогоцінне каміння), сировина ювелірно-виробна (напівдорогоцінне каміння), сировина виробна, сировина для облицювальних матеріалів (декоративне каміння), сировина скляна та фарфоро-фаянсова, сировина цементна, сировина для пиляних стінових матеріалів, сировина петрургійна та для легких заповнювачів бетону, сировина для будового каменю, сировина піщано-гравійна, сировина цегельно-черепична, сировина для покриття доріг, сировина для приготування бурових розчинів, сировина для виробництва кристалічного кремнію.

Виконуючи положення Угоди, вже наступного дня після її ухвалення, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 р. № 847-р "Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони"²⁰ було передбачено:

1) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів

нормативно-правових актів з метою імплементації положень Директиви 94/22/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 1994 р. про умови надання та використання дозволів на пошук, розвідування та видобуток вуглеводнів (термін - серпень 2017 р., відповідальні - Мінприроди, Держгеонадра, Міненерговугілля, НАК “Нафтогаз України” (за згодою), НАК “Надра України” (за згодою), Генеральний директорат Європейської Комісії “Енергетика”);

2) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів нормативно-правових актів з метою імплементації положень Директиви 2006/21/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2006 р. про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви 2004/35/ЄС (ст.ст. 360 - 363, 365, 366, додаток XXX у частині заходів із строком виконання до кінця 2017 р.);

3) розроблення, прийняття та впровадження нормативно-правового акта про мінімальні вимоги для поліпшення безпеки та захисту здоров’я працівників у видобувних галузях, що використовують буріння (здоров’я і безпека праці);

4) розроблення, прийняття та впровадження нормативно-правового акта про мінімальні вимоги до поліпшення безпеки та захисту здоров’я працівників видобувних підприємств з підземним і відкритим способами видобування (здоров’я і безпека праці) (ст.ст. 420, 424, додаток XL).

Отже, перед Україною, в кодифікаційному напрямку, поставлені цілком окреслені завдання не тільки відносно нафтогазового та гірничого законодавства, а й законодавства про видобувні відходи, а також законодавства про безпеку праці та захист здоров’я працівників видобувних галузей, які безумовно слід відобразити і у спеціальних законодавчих актах і у єдиному кодифікованому акті законодавства про надра. Крім того, в якості висновків, слід констатувати наступне.

1. Правовий режим мінеральних ресурсів в Україні не враховує (як наслідок відсутності в Україні законодавчого акту відповідного змісту, наприклад „Про мінеральні ресурси України”), а ні площу земель, під якими можливе здійснення гірничих робіт, а ні економічне порівняння земле- та надрокористування. Крім того, на тлі перспектив європейської інтеграції, відсутнє розмежування серед іноземних претендентів на користування українськими надрами. Концепція кодифікованого акту законодавства про надра повинна передбачати раціональне використання надр для видобування корисних копалини, а також політику держави “використовуй або відмовся” відносно інвесторів.

2. Однією з основних підстав, що мають сприяти розвитку гірничого законодавства на європейському рівні, є суворе та одноподібне використання понятійно-термінологічного апарату, якого вкрай не вистачає діючому законодавству. Саме перевага в структурі правової бази надрокористування підзаконних актів звертає перш за все увагу при порівнянні нормативних основ регулювання в Україні та зарубіжних країнах. Це має ряд негативних, для розвитку гірничого законодавства, наслідків.

По-перше, незважаючи на те, що нормотворчість органів виконавчої влади має більшу динаміку і можливість оперативного вирішення виникаючих проблем, водночас вона не забезпечує тієї сталості та передбачуваності, які притаманні законам. По-друге, правотворчість органів законодавчої та виконавчої влади притаманна певна непогодженість, що виявляється коли урядові акти, необхідні у зв’язку із введенням закону, нерідко приймаються з запізненням або зовсім не приймаються.

3. Уявляються не однозначним і такими, що потребують відповідного опрацювання законодавчі положення про те, що платежі за користування надрами (рента) є податками і повинні входити виключно у

податкове, а не в законодавство про надра. Не безпідставною виглядає думка про те, що саме кодифікований акт останнього повинен визначати усі питання, пов'язані з обґрунтованим вилученням частини доходу за користування надрами.

Список використаної літератури

1. Офіційний вісник України, 2006, № 24 (29.06.2006), ст. 1794.
2. Офіційний вісник України, 2004, № 15 (30.04.2004), ст. 1028.
3. Council Directive 92/104/EEC of 3 December 1992 on the minimum requirements for improving the safety and health protection of workers in surface and underground mineral-extracting industries (twelfth individual Directive within the meaning of Article 16 (1) of Directive 89/391/EEC) // *OB L 404* 31.12.92 C. 10.
4. Council Directive 92/91/EEC of 3 November 1992 concerning the minimum requirements for improving the safety and health protection of workers in the mineral-extracting industries through drilling (eleventh individual Directive within the meaning of Article 16 (1) of Directive 89/391/EEC) // *OB L 348* 28.11.92 C. 9.
5. Directive 94/22/EC of the European Parliament and of the Council of 30 May 1994 on the conditions for granting and using authorizations for the prospection, exploration and production of hydrocarbons // *OB L 164*, 30.06.94 C. 3.
6. Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste // *OB L 182*, 16.07.99 C. 1.
7. Кірін Р.С. Досвід Польщі для кодифікації геологічного та гірничого законодавства України / Роман Станіславович Кірін // *Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Спецвипуск. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2012. – С. 276–280.*
1. Основний текст стандарту ІПВГ в редакції від 11 липня 2013 р., опубліковано на сайті <https://eiti.org.ru>
2. Інформація про затвердження заявки України розміщена на офіційному сайті ІПВГ <http://eiti.org/news/ukraine-application-eiti-candidature-approved>
3. Офіційний вісник України, 2009, № 79 (23.10.2009), ст. 2691.
4. Інформація про проведені засідання БГЗО та дискусії публікується на сайті <http://ua-energy.org/eiti/>, із лютого 2014 р. на сайті <http://eiti.org.ua/>. На цьому сайті розміщено Стандарт ІПВГ українською мовою <http://eiti.org.ua/2014/04/standart-eiti-perekladenukrajinskoju-movoyu/> та інформацію стосовно впровадження ІПВГ в Україні.
5. http://eiti.org/files/Russian_EITI%20Standard_11July.pdf
6. Робочий план розміщено на сайті <http://eiti.org.ua/> (розділ Бібліотека).
7. http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=244967757&cat_id=244967519
8. Супроводжував тижневий семінар від GIZ пані Біргітте Яллов. У рамках семінару відбулося обговорення цілей комунікативної стратегії, ефективних інструментів комунікації з цільовими групами в Україні.
9. У засіданні взяли участь заступник Міністра енергетики та вугільної промисловості, Голова Міжнародного Секретаріату ІПВГ Йонас Моберг та Регіональний директор ІПВГ Річард Діон, представники інститутів громадянського суспільства.
10. Досягнуто прогресу щодо імплементації в Україні Ініціативи прозорості у видобувних галузях. Електронний ресурс. http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article;jsessionid=7AA0D1238B036168659207D6793AEE96.app1?art_id=244990616&cat_id=35109
11. Урядовий кур'єр, 2014, 12, 17.12.2014 № 235.
12. Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII “Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони” // *Відомості Верховної Ради України*, 2014, № 40 (03.10.2014), ст. 2021.
13. Для цілей цієї статті термін “Сторона” необхідно розуміти як державу-члена ЄС з посиланням на її територію або як Україну з посиланням на її територію.
14. Закон України від 03.06.1999 р. № 728-XIV “Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року” // *Офіційний вісник України*, 1999, № 24 (02.07.99), ст. 1088.
15. Закон України від 28.11.2002 р. № 319-IV “Про ратифікацію Угоди про виконання положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10 грудня 1982 року, які стосуються збереження транскордонних рибних запасів та запасів далеко мігруючих риб і управління ними” // *Офіційний вісник України*, 2002, № 51 (03.01.2003), ст. 2278.
16. *Відомості Верховної Ради України*, 1995, № 21 (23.05.95), ст. 152.
17. *Офіційний вісник України*, 2009, № 46 (30.06.2009), ст. 1544.
18. *Офіційний вісник України*, 2001, № 33 (31.08.2001), ст. 1524.
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 р. № 827 “Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення” (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1370 // *Офіційний вісник України*, 2012, № 1 (13.01.2012) (частина 2), ст. 25).
20. *Офіційний вісник України*, 2014, № 77 (03.10.2014), ст. 2197

